

Antopäivä

28.11.2018

Päätösnumero

18/0289/2

Diaarinumero

00429/17/5208

Asia

Vesitalouslupaa koskeva valitusasia

Muutoksenhakijat ja luvanhakijat

Lahden kaupunki ja Rudus Oy, yhdessä

Päätös, johon on haettu muutosta

Etelä-Suomen aluehallintovirasto 9.12.2016 nro 245/2016/2

Aluehallintovirasto on hylännyt hakemuksen siltä osin kuin se koskee maa-ainesten ottamista osa-alueen III pohjoisosassa olevalta avaamattomalta 4,0 ha:n suuruiselta alueelta kiinteistöillä Iijärvenmetsä 398-407-1-149, Kaupunginmaa 398-407-1-158, Kaupunginmaa 398-407-1-156 ja Kaupunginmaa 398-407-3-75 sekä Kaupunginmaa 398-407-2-314.

Aluehallintovirasto on myöntänyt Lahden kaupungin tekninen ja ympäristötoimi-alalle, kunnallistekniikka sekä Rudus Oy:lle luvan maa-ainesten ottamiseen Renkomäen pohjavesialueelta Lahden kaupungissa Lahden kaupungin omistamilta kiinteistöiltä Vatajanmetsä (398-407-2-280), Kaupunginmaa (398-407-2-314), Kenttämaa (398-407-2-180), Kaupunginmaa (398-407-3-75), Soramäki II (398-407-2-302), Iijärvenmetsä (398-407-1-149), Kaupunginmaa (398-407-1-158), Soramäki (398-407-2-250) ja Kaupunginmaa (398-407-1-156) sekä Rudus Oy:n omistamilta kiinteistöiltä Soramäki I (398-407-2-282), Kankaanmäki (398-407-2-292) ja Soramäki (398-407-12-0) hakemukseen liitetystä suunnitelmasta ilmenevällä tavalla siten rajoitettuna kuin lupamääräyksistä ilmenee.

Lupa on voimassa ottoalueen eri osa-alueilla seuraavasti:

- osa-alue I 31.12.2021 saakka
- osa-alue II 31.12.2022 saakka
- osa-alue III 31.12.2029 saakka

Hankkeesta ei ennalta arvioiden aiheudu vesilain mukaan korvattavaa edunmenetystä.

Luvan saajan on noudatettava vesilain säännöksiä ja seuraavia lupamääräyksiä.

Lupamääräykset

Maa-ainesten ottaminen

1) Maa-ainesten otto on toteutettava siten, että se saa ulottua osa-alueella I suunnitelman mukaisesti korkeudelle +83,25 ... +85,25 m, osa-alueella II suunnitelmasta poikkeavasti korkeudelle +83,00 m ja päätöksen mukaisesti rajatulla osa-alueella III suunnitelman mukaisesti korkeudelle +80,0 m.

Luvan saajan tulee toimittaa tarkistetut maa-ainesten ottoa koskevat piirustukset ja tarkistetut arviot maa-ainesten ottomäärästä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle sekä Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle välittömästi, kun päätös on saanut lainvoiman.

2) Ottotoiminta on toteutettava vaiheittain siten, että kaivetut kohdat maise-
moidaan osa-alueittain ottamisen etenemisen mukaan.

Osa-alueella III maa-ainesten oton saa aloittaa sen jälkeen, kun Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualue on todennut osa-alueiden I ja II jälkihoitotoimenpiteet tehdyiksi hyväksyttävällä tavalla.

Luiskat on muotoiltava siten, että alue sopii korkeussuhteiltaan ympäröivään maastoon.

3) Maa-ainesten otto on järjestettävä niin, että polttoaineiden, öljyjen tai muiden haitallisten aineiden joutuminen maaperään estyy. Maa-ainesten varastoinnista ei saa aiheutua pohjaveden pilaantumisvaaraa.

4) Ottoalueella ei saa säilyttää polttoaineita, öljyä eikä muita pohjavettä pilavia aineita. Tällaisia aineita ei saa käyttää siten, että pohjaveden pilaantuminen on mahdollista. Ottoalueella ei saa säilyttää, huoltaa tai tankata työkoneita tai kuljetuskalustoa.

Koneiden ja laitteiden säilytyspaikat on suojattava asianmukaisesti siten, että polttoaineiden ja muiden ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavien aineiden ja toiminnan aikaisten hulevesien pääsy maaperään ja pohjaveteen estetään.

Tukitoiminta-alueen vedet on johdettava öljynerottimen jälkeen pohjaveden muodostumisalueen ulkopuolelle.

Alueen pintamaat on mahdollisuuksien mukaan käytettävä jo otettujen alueiden viimeistelyyn ja muutoin sijoitettava alueen reunaosiin siten, ettei niistä aiheudu pohjaveden laadun huonontumista.

5) Luvan saajalla on oltava öljyvahingon varalta toimintasuunnitelma ja -valmius. Öljyvahingosta on välittömästi ilmoitettava Lahden kaupungin öljyvahinkojen torjuntatyön vastuuhenkilölle ja Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle.

6) Luvan saajan on valvottava, ettei ottoaluetta maa-ainesten oton aikana käytetä kaatopaikkana ja ettei alueelle muutenkaan joudu pohjaveden laadulle haitallisia aineita.

Ottoalueelle johtavat ajoväylät on tarvittaessa varustettava lukittavilla puomeilla.

Tarkkailu

7) Luvan saajan on täydennettävä hakemukseen liitettyä 4.4.2014 päivättyä tarkkailuohjelmaa Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa sovittavalla tavalla. Hankkeen vaikutuksia alueen pohjavedenkorkeuteen ja pohjaveden laatuun koskeva tarkkailu tulee aloittaa ennen kuin tässä luvassa tarkoitettu maa-ainesten ottotoiminta aloitetaan.

Täydennetty tarkkailusuunnitelma on toimitettava tiedoksi Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Tarkkailu voidaan suorittaa yhteistarkkailuna.

8) Tarkkailujen sekä pohjaveden laatanäytteiden tulokset on toimitettava toimintavuoden loppuun mennessä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle sekä Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle viranomaisten kanssa sovittavalla tavalla.

Tarkkailutiedot on vaadittaessa annettava niille, joiden oikeutta tai etua asia voi koskea.

9) Avoimena olevan ottamisalueen pinta-alaa on seurattava ja tulokset raportoitava elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle karttaesityksenä vuosittain.

Korvaukset

10) Luvan saaja on vastuussa maa-ainesten ottamisesta mahdollisesti aiheutuvasta vesilain mukaan korvattavasta edunmenetyksestä.

Mikäli lupamääräyksessä 7) tarkoitettussa tarkkailussa tai muutoin havaitaan, että tässä päätöksessä tarkoitettua maa-ainesten ottamisesta aiheutuu pohjaveden määrän olennaista vähenemistä tai laadun heikkenemistä, on luvan saajan viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin sanottujen haittojen poistamiseksi ja ilmoitettava asiasta Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle. Maa-ainesten otto on tällöin välittömästi keskeytettävä.

Mikäli maa-ainesten ottaminen estää tai huomattavasti vaikeuttaa vedenottoa,

luvan saaja voidaan korvaukseen oikeutetun vaatimuksesta määrätä korvauksen sijasta tekemään tarpeelliset toimenpiteet vedensaannin turvaamiseksi.

Jälkihoito ja maisemointi

11) Ottamisalueen osa-alueiden I ja II jälkihoito ja maisemointi on toteutettava vaiheittain ottamisen edistymisen mukaan, jotta alueelle saadaan muodostettua pohjavettä suojaava aluskasvillisuus ja maannoskerros mahdollisimman nopeasti.

Osa-alueen III maisemointityöt on saatettava loppuun viimeistään kahden vuoden kuluttua maa-ainesten oton lopettamista.

Toiminnan aloittaminen

12) Maa-aineksen ottaminen on aloitettava osa-alueella I kolmen vuoden kuluessa siitä lukien, kun tämä päätös on saanut lainvoiman uhalla, että lupa muutoin raukeaa.

Ilmoitukset

13) Tämän päätöksen mukaisesta maa-aineksen ottamisen aloittamisesta on kirjallisesti hyvissä ajoin etukäteen ilmoitettava Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle sekä Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

14) Ottamisen päättymisestä on 60 päivän kuluessa ilmoitettava Etelä-Suomen aluehallintovirastolle, Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristö-keskukselle sekä Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle.

Päätöksen perustelut

Tutkimusten mukaan pohjavesialueella tapahtuva soranotto usein kohottaa pohjaveden haitallisia ainepitoisuuksia, lisää likaantumiseriskiä ja voi siten vaarantaa pohjaveden laatua merkittävästi. Nykyisin pidetään jo maan luonnollisen pintakerroksen poistamista huomattavana riskinä pohjaveden suojelulle. Tehtyjen tutkimusten perusteella ja yleistä varovaisuusperiaatetta noudattaen on vedenottamoiden suoja-alueille asetettu maa-ainesten ottamisen, ottamis-pinta-alojen ja suojakerrospaksuuksien osalta ympäristöhallinnon oppaissa muun muassa seuraavia tavoitteita:

- Lähisuojavyyhykkeillä ottotoimintaa tai jälkihoitamattomia ottoalueita ei saisi olla lainkaan.
- Jo avatuilla vanhoilla ja kunnostettavilla lähisuojavyyhykkeiden ottamisalueilla suojakerroksen paksuuden tulisi olla vähintään 6 m.
- Kaukosuojavyyhykkeillä jälkihoitamattomien soranottoalueiden yhteispinta-ala ei saisi olla alueen maaperä- ja pohjavesiolosuhteet huomioon ottaen yli 10 - 20 % kaukosuojavyyhykkeen pinta-alasta. Suojakerroksen paksuuden tulisi olla vähintään 4 m.

Termit lähisuojavyyhyke ja kaukosuojavyyhyke liittyvät pohjavedenottamoi-

den ympärille määrättäviin suoja-alueisiin. Otettavan pohjaveden laadun turvaamiseksi suoja-alueet on usein jaettu lähi- ja kaukosuojavyöhykkeisiin. Lähisuojavyöhykkeillä on pyritty muun muassa estämään ottamoiden hygieenistä likaantumista. Nyrkkisääntönä on ollut, että vyöhyke ulottuu vähintään 500 m:n etäisyydelle ottamosta. Lähisuojavyöhykkeen ulkopuolelle määrättyjen kaukosuojavyöhykkeiden rajoitukset ovat lievemmiä. Suoja-alueita koskevissa vesioikeuksien sekä sittemmin aluehallintovirastoja edeltäneiden ympäristölupavirastojen päätöksissä on kuitenkin 1990-luvulta alkaen pitkälti luovuttu vyöhykejaosta, jolloin koko pohjavedenottamon valuma-alue on määrätty samaksi suojavyöhykkeeksi, jos se ei ole ollut kovin suuri. Maa-ainesten ottaminen on suoja-aluepäätöksissä yleensä jätetty tapauskohtaisen harkinnan piiriin eli suoja-alueääräyksissä on edellytetty, että maa-ainesten ottamiseen suoja-alueelta on haettava vesilain mukainen lupa. Vaikka ottamon ympärillä ei olisi-kaan vesilain mukaisesti määrättyä suoja-aluetta, käytetään mainittuja termejä usein kuvaamaan lähialueiden merkitystä pohjaveden otolle kuten Renkomäen pohjavesialueella, jossa vedenottamolle ei ole määrätty vesilain mukaista suoja-aluetta.

Edellä mainitut ympäristöhallinnon oppaissa mainitut suositukset ja suuntaa-antavat lukuarvot ovat heijastuneet lupaviranomaisten ratkaisukäytäntöön.

Haitallisten vaikutusten rajoittaminen

Osa-alueet I ja II

Osa-alue I sijaitsee 0,4–0,6 km:n ja osa-alue II 0,3–0,9 km:n etäisyydellä Renkomäen pohjavedenottamosta. Ottoalueet sijaitsevat keskellä pohjaveden muodostumisaluetta, josta vesi virtaa kohti muodostumisalueen pohjoisosassa sijaitsevaa ottamoa. Aluehallintovirasto katsoo hakemuksesta poiketen, että osa-alueet I ja II sijaitsevat selvästi ottamon arvioidulla lähisuojavyöhykkeellä.

Ottoalueen ylin pohjavedenpinta on ollut korkeuden +74,0 m alapuolella ja maa-ainesten alin ottosyvyys näyttää poikkileikkauspiirustusten mukaan olleen vuoden 2015 tilanteessa noin +83,5 m. Maa-ainesten oton edettyä yhä syvemmälle, on pohjaveden laadussa jo havaittu haitallisia muutoksia. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan haitat lisääntyvät, mikäli ottosyvyys kasvaa ja uutta ottoaluetta avataan.

Ottoalueet sijaitsevat lähellä Lahti Aqua Oy:n vedenottamoa, jota muun muassa Hartwall Oy käyttää virvoitusjuomatuotantoon. Vedenkäytölle maa-ainesten ottamisesta aiheutuvat mahdolliset vahingot voisivat olla merkittäviä.

Aluehallintovirasto toteaa, että pohjavesialueilla sijaitsevat vanhat ja uudet ottoalueet eivät luvan myöntämisen edellytysten kannalta periaatteellisesti poikkea toisistaan. Tämän vuoksi maa-ainesten ottamisesta aiheutuvat haitat tulee estää etukäteen tehokkaasti varovaisuusperiaatetta noudattaen.

Osa-alueella I suunniteltu maa-ainesten ottosyvyys on +83,25 ... +85,25 m ja osa-alueella II +80,0 m. Aluehallintovirasto katsoo, ettei lupaa voida myöntää maa-ainesten ottamiseen osa-alueella II haetussa määrin, kun otetaan huomioon osa-alueen sijainti pohjaveden muodostumisalueella ja pohjavedenottamon lähialueella, jo avatun ottoalueen suuruus, maa-ainesten oton vaikutukset,

varovaisuusperiaate ja vallinnut lupakäytäntö maa-ainesten ottoa koskevissa asioissa. Aluehallintovirasto on määrännyt, että osa-alueella II maa-ainesten otto saa ulottua enintään nyt voimassa olevan maa-aineslupan mukaiselle alimalle ottokorkeudelle +83,0 m. Haetusta maa-ainesten kokonaisottomäärästä (6,3 milj. m³) osa-alueen II osuus on 710 000 m³. Jälkihoitovaiheessa osa-alueella II oli suunnitelman mukaan tarkoitus tehdä 8,14 ha:n suuruinen tasanne korkeudelle +80,0 m. Kun lupamääräyksessä 1 alin ottokorkeus on määrätty 3,0 m suunniteltua ylemmäksi, pienenee maa-ainesten ottomäärä noin 250 000 m³:lla eli noin 4,0 %:lla suunnitellusta ottomäärästä. Maa-aineksia voidaan siten ottaa osa-alueelta II noin 460 000 m³. Aluehallintovirasto on katsonut, että saatava lisähyöty maa-ainesten ottamisesta korkeuden +83,0 m alapuolelta on vähäinen verrattuna mahdollisesti aiheutuvaan vahinkoon.

Osa-alue III

Osa-alue III sijaitsee pohjaveden muodostumisalueella ja kuuluu pääosin ottamon arvioituun lähisuojavaikykkeeseen. Alue sijaitsee 0,4–1,2 km:n etäisyydellä Renkomäen pohjavedenottamosta. Pohjoisosan avaamaton 4,0 ha:n suuruinen alue on 0,4–1,0 km:n etäisyydellä ja kuuluu lähisuojavaikykkeeseen. Itäosan avaamaton 6,0 ha:n suuruinen alue on 0,9–1,2 km:n etäisyydellä ottamosta ja se kuuluu pääosin lähisuojavaikykkeeseen.

Aluehallintovirasto on hylännyt hakemuksen siltä osin kuin se koskee maa-aineksen ottamista alueen pohjoisosassa olevaa 4,0 ha:n suuruista avaamatonta aluetta pohjavedenottamon läheisyydessä samoista syistä kuin osa-alueen II ottosyvyyttä on muutettu. Aluehallintoviraston arvion mukaan maa-ainesten ottomäärä pienenee noin 2 100 000 m³:llä.

Muilta osin osa-alueelta III tapahtuvan maa-ainesten ottamisen haitallisia vaikutuksia ottamosta saatavan pohjaveden laatuun ja pohjavesialueeseen voidaan estää minimoimalla samaan aikaan avoinna olevien ottoalueiden kokonaispinta-ala. Aluehallintovirasto on tämän vuoksi määrännyt, että alueiden I ja II jälkihoito on saatettava loppuun ennen kuin maa-ainesten ottaminen osa-alueella III aloitetaan. Ottoalueiden I (4,35 ha) ja II (13,78 ha) jälkihoidon jälkeen osa-alueella III on 14 ha jälkihoitamattomaa ja 6 ha avaamatonta maa-ainesten ottoaluetta. Kun maa-aineksia otetaan osa-alueelta III, on jälkihoitamattomaa aluetta siten enintään 20 ha eli 11 % pohjavedenottamon valuma-alueesta.

Kun lupamääräyksen 1) mukaisesti pohjaveteen jätettävän suojakerroksen paksuus on osa-alueella III suunnitelman mukaisesti vähintään 6,0 m eikä avoimen ottoalueen pinta-ala lisäännä, polttoaineiden ja muiden pilaantumisen vaaraa aiheuttavien aineiden pääsy maaperään ja pohjaveteen estetään ja alueen jälkihoito toteutetaan asianmukaisesti vaiheittain, toiminnasta ei aiheudu haittaa ottamon vedenotolle eikä -laadulle.

Rajoitusten tulkinta

Luparatkaisu ja lupamääräys 1 rajoittavat ottomääriä. Lupamääräystä tulkittaessa ovat ensisijaisia kriteereitä ottoalueen ja -syvyyden rajaukset ottaen huomioon osa-alueella II lopputilannetta kuvaava karttapiirros ja siinä korkeuskäyrä +83 m. Otettavan maa-aineksen määrän suuruusluokaksi aluehallintovirasto arvioi noin 4,0 milj. m³ ktr seuraavasti:

Osa-alue	Pinta-ala (ha)	Ottomäärä (m ³)
I	4,35	250 000
II	13,78	460 000
III	20,00	noin 3 290 000
Yhteensä	38,13	noin 4 000 000

Lupamääräyksen 1 mukaan luvan saajien tulee toimittaa tarkistettut maa-ainesten ottoa koskevat piirustukset ja tarkistettut arviot maa-ainesten ottomääristä valvontaviranomaisille välittömästi, kun päätös on saanut lainvoiman.

Vesienhoitosuunnitelma

Hankealue sijaitsee Kymijoen–Suomenlahden vesienhoitoalueella. Renkomäen pohjavesialue on arvioitu riskialueeksi ja sen kemiallinen tila on luokiteltu huonoksi. Pääasiallinen pohjavesialueen kemiallista tilaa heikentävä aine on sulfaatti. Pohjavesialueen määrällinen tila on luokiteltu hyväksi.

Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelman vuosille 2016–2021 mukaan vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa pohjavesien tilaa niin, ettei niiden tila heikkene sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan. Toimenpideohjelmassa on Renkomäen pohjavesialueelle esitetty yhteistarkkailun järjestämistä.

Luvan mukaisesti rajoitetulla maa-ainesten ottamisella ei ole vaikutusta vesienhoitosuunnitelmassa eikä toimenpideohjelmassa esitettyjen pohjavettä koskevien tavoitteiden toteuttamisedellytyksiin. Maa-ainesten oton päättymisen ja määrätyt jälkihoitotoimenpiteet tulevat aikanaan parantamaan alueen pohjaveden tilaa ja tukevat siten edellä mainittujen tavoitteiden saavuttamista.

Hankkeella ei ole vaikutusta luonnonsuojelualueisiin. Hanke on kaavoituksessa osoitetun käyttötarkoituksen mukainen. Hakijat omistavat hankkeen edellyttämät alueet.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä on maa-ainesten ottamista koskevaa asiaa tarkasteltu laajemmin kuin tässä lupa-asiassa, joka koskee lähinnä luvan myöntämisedellytyksiä pohjaveteen kohdistuvien vaikutusten osalta.

YVA-menettelyssä tarkasteltiin kahta 0-vaihtoehtoa, josta toisessa ottotoiminta päättyisi 30.8.2017 ja toisessa lupaa jatkettaisiin nykyisen luvan mukaisin rajoituksin. Vaihtoehdon 1 mukaan ottoaluetta laajennettaisiin hankealueen pohjoispuolella olevalle noin 4 ha:n suuruiselle alueelle ja maa-aineksia otettaisiin nykyisen luvan mukaisilta ottosyvyyksiltä (+83 ...+85 m). Vaihtoehdossa 2 maa-aineksia otettaisiin samalta alueelta kuin vaihtoehdossa 1, mutta se ulotettaisiin korkeudelle +78,0 m saakka.

Yhteysviranomainen ei ole pitänyt vaihtoehtoa 2 toteuttamiskelpoisena. Hakijoiden suunnitelma on vaihtoehtojen 1 ja 2 sekoitus. Tehdyt selvitykset ja ar-

viot hankkeen vaikutuksista on pitkälti otettu huomioon hakemussuunnitelmassa.

Aluehallintovirasto on ottanut arviointimenettelyä tarkemmin huomioon hankkeen sijainnin Renkomäen pohjavedenottamon lähisuojavyöhykkeellä, vaikutukset pohjavedenottamosta saatavan veden laatuun ja pohjavesialueeseen rajoittamalla ottamon lähialueella tapahtuvaa maa-aineksen ottoaluetta ja otto-syvyyttä luparatkaisussa ja lupamääräyksessä 1 esitetyllä tavalla.

Lupaharkinta

Lupamääräysten mukaisesti rajoitettu hanke ei vaaranna yleistä terveydentilaa tai turvallisuutta, aiheuta huomattavia vahingollisia muutoksia ympäristön luonnonsuhteissa tai vesiluonnossa ja sen toiminnassa taikka suuresti huononna paikkakunnan asutus- tai elinkeino-oloja. Hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava edellä kuvattu hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin vesilain mukaan arvioituna. Hakijat omistavat hankkeen edellyttämät alueet. Edellytykset luvan myöntämiselle ovat olemassa.

Aluehallintoviraston soveltamat säännökset

Vesilaki 3 luku 4 §, 6 § 2 momentti, 7, 8 ja 11 § sekä 13 luku 15 §

Vaatimukset hallinto-oikeudessa

Lahden kaupunki ja Rudus Oy ovat vaatineet, että aluehallintoviraston päätös kumotaan siltä osin kuin se koskee hakemuksen hylkäämistä osa-alueen III pohjoisosassa olevalta avaamattomalta 4,0 ha:n suuruiselta alueelta ja lupa myönnetään tältä osin hakemuksen mukaisesti.

Lupamääräyksen 1) toinen kappale on poistettava tarpeettomana.

Lupamääräystä 1) on muutettava siten, että lupa mahdollistaa ottamisen osa-alueella II hakemuksen mukaisesti korkeudelle +80.

Lupamääräyksen 2) toinen kappale on poistettava.

Vaatimusten perusteluina valittajat ovat muun muassa esittäneet, että vesitalouslupahakemuksessa ja maa-ainesten ottamissuunnitelmassa käytetään "Maa-ainesten kestävä käyttö" -oppaan mukaisia käsitteitä suunnittelualue ja ottamisalue. Suunnittelualueen rajan sisäpuolelle sijoittuvat kaikki ottamiseen liittyvät toiminnot. Varsinainen sorankaivu (otto) sijoittuu ottamisalueen rajan sisäpuolelle. Aluehallintovirasto käyttää päätöksessään lisäksi käsitettä otto-alue esimerkiksi lupaehdossa 4). Ottoalueella lupaviranomainen ilmeisesti tarkoittaa samaa kuin ottamisalue eli aluetta, jossa kaivetaan.

Aluehallintoviraston päätöksessä on virheellisesti todettu, että ottoalueen ja Renkomäen pohjavedenottamon välinen etäisyys on pienimmillään 0,3 km. Renkomäen pohjavedenottamon eteläisin kaivo 1143 sijaitsee ottamisalueesta vähintään 400 m etäisyydellä.

Aluehallintovirasto on katsonut, että hakemuksen tarkoittaman alueen osa-alueet I ja II sijaitsevat selvästi ottamon arvioidulla lähisuojavaöhykkeellä. Perustelunaan aluehallintovirasto viittaa ympäristöhallinnon oppaisiin ja lupaviranomaisten ratkaisukäytäntöön, mutta ei tarkemmin perustele mihin arvio perustuu.

Aluehallintoviraston mukaan nyrkkisääntönä on ollut, että lähisuojavaöhyke ulottuu vähintään 500 m:n etäisyydelle ottamosta. Väite on harhaanjohtava. Vedenottamon lähisuojavaöhykkeen laajuus arvioidaan ensisijaisesti laskentaan perustuen. Jos veden viipymän laskemiseksi ei ole riittävästi tietoa, voidaan ohjeellisena etäisyytenä pitää 500 m vedenottamosta. Tämä periaate on kirjattu mm. Ympäristöministeriön maalämmön käyttöä koskevaan oppaaseen (Energiakaivo - Maalämmön hyödyntäminen pientaloissa, Ympäristöministeriö, Ympäristöopas 2013).

Ympäristöministeriö on antanut vuonna 2009 oppaan "Maa-ainesten kestävä käyttö - Opas maa-ainesten ottamisen sääntelyä ja järjestämistä varten" (Ympäristöhallinnon ohjeita 1/2009). Oppaan esipuheen mukaan sen tarkoituksena on toimia yleisenä ohjeena maa-ainelain mukaisessa lupamenettelyssä, ottamisen suunnittelussa ja valvonnassa. Oppaassa vedenottamon suoja-alue on kuvattu seuraavasti:

"Vedenottamon suoja-alue on vedenottamon ympärille rajattu alue, jonka tarkoituksena on suojella pohjavettä. Vedenottamon suoja-alue käsittää yleensä vedenottamoalueen sekä lähi- ja kaukosuojavaöhykkeen. Lähisuojavaöhyke on vedenottamoa tai tulevaa vedenottopaikkaa ympäröivä vyöhyke, jonka ulkorajalta pohjaveden virtaus vedenottamolle tai vedenottopaikalle kestää noin 50-60 vuorokautta. Lähisuojavaöhykkeen leveys pohjaveden päävirtaussuunnassa vedenottamolle tai tutkitulle vedenottopaikalle on keskimäärin arvioituna 300-500 m (joskus jopa yli kilometri) ja 200-300 m virtaussuunnan alapuolelle. Kaukosuojavaöhyke käsittää koko päävirtausalueen, jolta pohjavesi virtaa vedenottamolle tai tulevalle vedenottopaikalle."

Vesitalouslupahakemuksen liitteenä on Rudus Oy:n teettämä laskentaan perustuva arvio Renkomäen vedenottamon ulottuvuudesta soranottoalueen suuntaan. Laskelman perusteella Renkomäen vedenottamon lähisuojavaöhyke ulottuu vedenottamon ja soranottoalueen välissä kulkevan moottoritien eteläpuolelle, mutta ei soranottoalueelle eikä hakemuksen tarkoittamalle alueelle saakka. Laskenta perustuu mitattuun pohjaveden pinnan tasoeroon vedenottamon ja soranottoalueen välissä sekä soran vedenjohtavuuteen (K). Laskennassa on käytetty soran suurinta mahdollista K-arvoa 10 cm/s. Laskenta on liitetty hakemukseen ja siinä käy ilmi tarkemmat laskentaperusteet.

Hämeen ELY-keskus on 2.4.2014 antamassaan lausunnossa todennut muun muassa, että edellä mainitussa raportissa esitetty laskennallinen arvio vedenottamon lähisuojavaöhykkeen ulottuvuudesta soranottoalueen suuntaan on riittävä. Raportissa esitettyä johtopäätöstä, että lähisuojavaöhykkeen raja ulottuu maa-ainesten ottoalueen ja moottoritien välille, voidaan pitää luotettavana.

Hakijan teettämässä lähisuojavaöhykkeen ulottuvuuden laskennassa on käytetty samaa periaatetta ja samaa K-arvoa kuin Etelä-Suomen aluehallintovirastossa käsittelyssä olleessa vesitalousasiassa Dnro ESAVI/201/04.09/2011, jossa haettiin vesitalouslupaa soranoton jatkamiseen I-luokan pohjavesialueella ja vedenottamosta saatavan pohjaveden muodostumisalueella. Tässä koh-

teessa ELY-keskus arvioi laskentaan perustuen lähisuojavaöhykkeen ulottuvuuden ja osoitti, että hakemuksen tarkoittama alue ei sijaitse ottamon lähisuojavaöhykkeellä. Aluehallintovirasto ei tässä tapauksessa kiistänyt lähisuojavaöhykkeen käsitettä eikä laskentaperusteita. Samassa päätöksessä aluehallintovirasto mm. toteaa, että yleisesti vedenottamoiden lähisuojavaöhykkeet on rajattu 300-500 metrin etäisyydelle vedenottamosta.

Aluehallintovirastolla ei ole mitään syytä kyseenalaistaa hakemukseen liitettyä laskelmaa Renkomäen pohjavedenottamon lähisuojavaöhykkeen ulottuvuudesta. Hakemuksen tarkoittama alue sijaitsee kokonaisuudessaan Renkomäen vedenottamon lähisuojavaöhykkeen ulkopuolella. Ottotason nosto osa-alueella II ja ottamisen laajentamisen kieltäminen osa-alueella III ovat näin ollen perusteettomia.

Toiminnan vaatiman tilatarpeen vuoksi ottoalueiden 1 ja 2 kokonaan hyödyntäminen ja maisemointi kokonaisuudessaan, ennen osa-alueelle 3 siirtymistä on nykyisen ottotoiminnan laajuudessa mahdotonta. Suunnitelmallisen ja tehokkaan toiminnan vaatima tila varastokasojen, murskain- ja seulontalaitteiston sekä tiestön osalta on tämän hetkessä ottotilanteessa osa-alueen 3 koko tämän hetkinen pohjapinta-ala, sekä lisäksi noin puolet osa-alueen 2 pohjapinta-alasta. Osa-alueen 3 hyödyntäminen yhtä aikaa osa-alueen 2 kanssa nopeuttaa toimintojen siirtämistä osa-alueelle 3 muodostuvan pohjapinta-alan verran.

Renkomäen kiviaines on lajittunut eri käyttötarkoituksiin soveltuvien materiaalien osalta eri osa-alueille, joten ottotoiminnan suunnittelu toiminnan edetessä raaka-aineen vaihtelut huomioiden mahdollistaa koko ottoalueen ottotoiminnan ja maisemoinnin nopeimman edistymisen.

Suunnitelmallisessa ottotoiminnassa raaka-aine huomioiden on mahdollista maisemoida osia osa-alueesta 3, vaikka osa osa-alueesta 2 olisikin vielä toiminnan piirissä.

Aluehallintovirasto siteeraa edellä mainittua Ympäristöministeriön opasta toteamalla:

"Kaukosuojavaöhykkeillä jälkihoitamattomien soranottoalueiden yhteispinta-ala ei saisi olla alueen maaperä- ja pohjavesiolosuhteet huomioon ottaen yli 10-20% kaukosuojavaöhykkeen pinta-alasta. Suojakerroksen tulisi olla vähintään 4 m."

Aluehallintovirasto irrottaa edellä olevan asiayhteydestään jättämällä huomioon ottamatta mihin siteerattu kohta liittyy. Ympäristöministeriön oppaan mukaan hankkeen pohjavesivaikutuksia on seurattava tehostetusti, mikäli ohjeen mukainen jälkihoitamattoman soranottoalueen pinta-ala ylittyy. Oppaassa ei ole tarkoitettu, että ohjeen mukaisen jälkihoitamattoman alueen osuus (10-20 %) kaukosuojavaöhykkeen pinta-alasta ei saisi ylittyä. Ottamisluvan epäminen osa-alueen III avaamattomalla osalla sekä lupaehdon 2) jälkimmäinen kappale ovat näin ollen perusteettomia.

Aluehallintovirasto toteaa perustelunaan, että maa-ainesten oton edettyä yhä syvemmälle, on pohjaveden laadussa jo havaittu haitallisia muutoksia. Viraston näkemyksen mukaan haitat lisääntyvät, mikäli ottosyvyys kasvaa ja uutta

ottoaluetta avataan. Aluehallintovirasto ei tarkemmin perustele käsitystään veden laadun heikkenemisestä. Aluehallintoviraston väite on perusteeton. Ottamisen vaikutusten mittaamisen kannalta keskeiseen osaan ottamisaluetta asennettiin huhtikuussa 2015 tarkkailuohjelman mukainen uusi havaintoputki D1/15. Kallioon ulottuvasta putkesta otetun ensimmäisen näytteen (13.7.2015) vesi on värilukua lukuun ottamatta moitteetonta.

Pohjaveden laatu on heikentynyt ainoastaan pohjaveden havaintoputkessa 145. Ongelma on paikallinen eikä aiheudu soranotosta.

Vesilain 11 luvun 21 §:n mukaan päätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointi on otettu huomioon.

Aluehallintovirasto toteaa ottaneensa arviointimenettelyä tarkemmin huomioon hankkeen sijainnin Renkomäen pohjavedenottamon lähisuojavaikuteella, vaikutukset pohjavedenottamosta saatavan veden laatuun ja pohjavesialueeseen rajoittamalla ottamon lähialueella tapahtuvaa maa-aineksen ottoaluetta ja otossyvyyttä luparatkaisussa ja lupamääräyksessä 1 esitetyllä tavalla. Toisin sanoen aluehallintovirasto ei tältä osin ole ottanut huomioon arviointiselostusta ja yhteysviranomaisen siitä antamaa lausuntoa vaan on ilmoittanut arvioineensa hankkeen pohjavesivaikutukset arviointimenettelyä tarkemmin ja sillä perusteella osittain hylännyt hakemuksen. Aluehallintovirasto on toiminut virheellisesti kyseenalaistaessaan hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon.

Asian käsittely hallinto-oikeudessa

Hämeen elinkeino- liikenne ja ympäristökeskus on valituksen johdosta antamassaan vastineessa vaatinut, että mikäli hallinto-oikeus päättää hyväksyä valituksen, tulee lupamääräyksiä muuttamalla edellyttää ottaminen ja alueen jälkihoito toteutettavaksi niin, että mahdollisimman nopeasti päästään tilanteeseen, jossa avoinna olevan ottamisalueen pinta-ala on alle 20 ha. Osa-alueen III vielä luonnontilaiselta n. 10 ha:n alueelta ei tule ottaa aineksia ennen kuin avoinna olevan ottamisalueen pinta-ala on alle 25 ha.

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen on antamassaan vastineessa esittänyt, ettei valitusta tulisi hyväksyä.

Ympäristönsuojeluviranomainen on todennut, että Renkomäen vedenottamon kaivoista ja soranottoalueen tarkkailuputkista on havaittu nykyisen ottotoiminnan aikana pitkäaikaisessa tarkkailussa selvästi luonnontilaisesta kohonneita sulfaattipitoisuuksia ja että Hämeen elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus on luokitellut pohjavesialueen riskialueeksi sulfaatin takia. Pohjaveden laatuongelmat eivät ole näin ollen vain paikallisia eivätkä ne rajoitu valittajan väitteen mukaisesti vain yhteen putkeen.

Ympäristönsuojeluviranomainen on ollut johdonmukaisen kriittinen hakijoiden arvioihin soranottotoiminnan ympäristövaikutuksista pohjaveteen koko YVA - prosessin aikana. Hakijoiden lupasuunnittelija on pyrkinyt selittämään havaitut sulfaattipitoisuudet jostakin muusta kuin soranottotoiminnasta johtuviksi siinä onnistumatta. Todennäköisin syy sulfaattipitoisuuksien nousuun Renkomäen soranottoalueella on soranotto ja siihen liittyvät toiminnot. Hakijat eivät ole

pystyneet osoittamaan, että sulfaattipitoisuuksien nousu vedenottamalla johtuisi muusta syystä kuin soranottotoiminnasta.

Soranottotoiminta nykyisellä ottoalueella on mitä ilmeisimmin vaikuttanut pohjaveden laatuun huolimatta 400–500 metrin suojaetäisyydestä vedenottamolle ja pohjaveden päälle jätetystä 10 metrin suojakerroksesta. Tästä syystä suojaetäisyyksiä ei tule pienentää hakijoiden esittämällä tavalla. Vedenottamon arvioidusta valuma-alueesta on tällä hetkellä avoimena noin neljännes. Avoimen alueen merkitystä arvioitaessa tulee tarkastella vedenottamon valuma-alueen koko pohjaveden muodostumisalueen sijasta. Ottoalueen länsiosa on ollut avoimena 1970-luvulta lähtien. Maisemoinnista huolimatta pohjavettä suojavaa maannosta ei ole muodostunut. Avoimen alueen laajentaminen luonnontilaiselle alueelle lisää riskiä pohjaveden laadun muutoksille.

Valittajat eivät haluaisi vaiheistaa ottotoimintaa aluehallintoviranomaisen esittämällä tavalla, vaan he haluaisivat säilyttää laajan alueen avonaisena tilatarpeeseen vedoten. Tämä ei ole ympäristönsuojeluviranomaisen mielestä riittävä peruste muuttaa vaiheistuspäätöstä.

Aluehallintovirasto on rajoittanut vesilain mukaisessa päätöksessään maa-aineksen ottoa maa-aineslupahakemuksessa esitetystä. Ympäristönsuojeluviranomaisen käsityksen mukaan aluehallintoviraston esittämät rajoitukset ovat oikeasuuntaisia, mutta sinällään niiden riittävyys pohjaveden suojelemiseksi ilman perusteellista riskiselvitystä on kyseenalainen.

Pohjaveden sulfaattipitoisuudet ovat ajan kuluessa pienentyneet soranottoalueella, mutta suurentuneet ottamalla. Tämä voi johtua soranoton siirtymisestä pois kyseisten tarkkailuputkien vaikutusalueilta ja mahdollisesti maaperästä pohjaveteen liunneen sulfaatin vähittäisestä kulkeutumisesta ottamolle. Tutkimusten mukaan soranotolla on vaikutuksia erityisesti pohjaveden sulfaattipitoisuuteen ja lämpötilaan.

On perusteltua olettaa pohjaveden sulfaattipitoisuuksien uudelleen nousevan, jos pohjaveden päällä olevaa suojakerrosta edelleen ohennetaan ja suoja-alueita kavennetaan. Soranottoalue on keskeinen osa vedenottamon valuma-alueesta. Mikäli hakijoiden valitus hyväksytään, riski pohjaveden laadun olennaiseen huononemiseen pohjaveden pilaamiskiellon tarkoittamalla tavalla (YSL 17 §) kasvaa. Sulfaattipitoisuuden nousua vedenottamalla ei tule tarkastella pelkästään putkistojen syöpymisriskin tai talousveden raja-arvojen kannalta, vaan ottaen huomioon vaikutukset raakaveden käyttöön mm. virvoitusjuomateollisuudessa. Nykytiedon valossa ympäristönsuojeluviranomainen ei näe perustetta, miksi Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätöstä pitäisi muuttaa hakijoiden eduksi. Hakijat eivät ole pystyneet esittämään valituksen perusteluissa sellaista syytä, miksi Lahden ympäristönsuojeluviranomainen muuttaisi lupahakemuksen käsittelyvaiheessa antamaansa lausuntoa ja kielteistä kantaansa luvan myöntämiseen.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on antamassaan lausunnossa todennut, että Lahden Renkomäelle suunniteltu hanke on yksi suurimmista maa-ainesten ottoa pohjavesialueilla koskevista vesilain mukaisista lupa-asioista. Aiemmin lähes vastaavan kokoisen hankkeen lupahakemus on koskenut Karkkilassa sijaitsevaa Haaviston pohjavesialuetta, josta oli tarkoitus ottaa soraa ja hiekkaa

76 ha:n suuruiselta alueelta yhteensä 6,3 milj. m³. Länsi-Suomen ympäristölu-pavirasto hylkäsi hakemuksen pääosin 1.7.2009 antamallaan päätöksellä nro 33/2009/3. Lupa myönnettiin kuitenkin 11,5 ha:n suuruiselle osa-alueelle IV siten, että otettavan maa-aineksen määrää pienennettiin ja että suojakerroksen vähimmäispaksuudeksi määrättiin 11 m. Alueen etäisyys pohjavedenottamosta oli 690–1 050 m. Vaasan hallinto-oikeus pysytti päätöksen pääosin, mutta ku-mosi päätöksen vaiheen IV osalta ja palautti asian uudelleen käsiteltäväksi va-litusprosessin aikana esiin tulleen kalliokynnyksen olemassaoloa koskeneen tiedon vuoksi. Hakija perui myöhemmin korkeimpaan hallinto-oikeuteen teke-mänsä valituksen ja myös vaihetta 4 koskevan lupahakemuksen.

Maa-ainesten ottamisalue sijaitsee kokonaan Renkomäen pohjavesialueen pohjaveden muodostumisalueella valtatie 4 molemmilla puolilla. Pohjavesi-alue on nimetty riskipohjavesialueeksi. Pohjaveden muodostumisalue on valta-tie 4:n pohjoispuolella kapea ja sen päässä sijaitsee pohjavedenottamo. Ole-tettu pohjavedenottamon lähisuojavaikute ulottuu aluehallintoviraston näke-myksen mukaan myös tien eteläpuolelle jatkuvalla pohjaveden muodostumis-alueelle ja se kattaa pääosin koko ottamisalueen. Nykyisin lähi- ja kaukosuoja-vyöhykkeet on usein yhdistetty yhdeksi suojavyöhykkeeksi, jota koskevat lähi-suojavyöhykkeelle asetetut rajoitukset. Myös tässä tapauksessa alueella olisi aluehallintoviraston näkemyksen mukaan kokonsa perusteella vain yksi suoja-vyöhyke, johon hankealue kuuluisi.

Aluehallintovirasto on viitannut päätöksen perusteluihin ja todennut, että hank-keesta saatava hyöty kohdistuu yksityiseen etuun ja siitä aiheutuvat haitat ylei-seen etuun ja että suurten ottoalueiden osalta varovaisuusperiaate on otettava huolellisesti huomioon. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan valituksessa ei ole esitetty mitään sellaisia perusteita, jotka tukisivat määrättyjen maa-ai-nesten oton rajoitteiden poistamista.

Rudus Oy ja Lahden kaupungin Tekninen ja ympäristötoimiala ovat antaneet vastaselityksen.

Hämeen ELY-keskuksen vastineessa esitetyn osalta Rudus Oy ja Lahden kau-punki ovat katsoneet, että niillä ei ole huomauttamista ELY-keskuksen vaati-muksen suhteen ja ottaminen voidaan toteuttaa ELY-keskuksen vastineessa esi-tetyllä tavalla. ELY-keskuksen vastineessaan käyttämä käsite ”avoin alue” on kuitenkin käsitteenä tulkinnanvarainen ja epäselvyyksien välttämiseksi esite-tään sen tilalla käytettäväksi käsitettä ”jälkihoitamaton alue”. ELY-keskuksen esittämä lupaehto kuuluisi näin ollen: ”Osa-alueen III vielä luonnontilaiselta noin 10 ha:n alueelta ei tule ottaa aineksia ennen kuin jälkihoitamattomana olevan ottamisalueen pinta-ala on alle 25 ha”.

Lahden kaupungin vesiensuojelupäällikön vastineessa esitetyn osalta Rudus Oy ja Lahden kaupunki ovat viitanneet vesitalouslupahakemukseen sekä vali-tukseen liitteineen ja toteavat, että hakijat ovat laajasti selvittäneet pohjaveden sulfaattipitoisuutta ja sen syitä eikä syy-yhteyttä soranoton ja havaintoputkessa 145 todetun korkean sulfaattipitoisuuden välillä ole löytynyt. Ongelma on pai-kallinen eikä aiheudu soranotosta. Muualla pohjavesialueella sekä Renkomäen pohjavedenottamolla pohjaveden sulfaattipitoisuus on huomattavasti talousve-den laatuvaatimusten ja pohjaveden ympäristölaatunormin alapuolella. Pohja-

veden sulfaattipitoisuutta ei ole asianmukaista verrata rengaskaivojen keskiarvopitoisuuteen Suomessa, koska pohjaveden luontaiseen sulfaattipitoisuuteen vaikuttaa kallioperän ja maaperän laatu. Ottamisalueen ympäristössä kallioperä on graniittia, jossa pohjaveden sulfaattipitoisuus on tyypillisesti korkeampi. Graniitin vaikutuksia pohjaveden sulfaattipitoisuuteen on selvitetty laajemmin hakemuksen liitteenä olevassa 30.5.2014 päivätyssä dokumentissa ”Vastaus selvityspyyntöön”. Vesiensuojelupäällikkö ei ole esittänyt vastineeseen mitään sellaista, mikä antaisi aiheita valituksen hylkäämiseen.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston lausunnossa esitetyn osalta Rudus Oy ja Lahden kaupunki katsovat, että aluehallintovirasto ei esitä oletuksensa, että Renkomäen pohjavedenottamon lähisuojavaöhyke kattaa pääosin koko pohjavesialueen, tueksi laskelmia pohjaveden virtausnopeudesta eikä muitakaan hyväksyttävissä olevia perusteluita. Rudus Oy ja Lahden kaupunki ovat viitanneet hakemuksessa ja valituksessa esitettyyn pohjaveden lähisuojavaöhykkeen määrittelyperusteisiin, laskelmaan ja ELY-keskuksen laskelmasta antamaan lausuntoon ja katsoo, että aluehallintoviraston oletus Renkomäen vedenottamon lähisuojavaöhykkeen ulottuvuudesta on virheellinen eikä ole perusteltavissa. Vastoin aluehallintoviraston käsitystä hakemuksen mukaisesta ottamisesta ei aiheudu haittaa, jonka voitaisiin katsoa olevan hankkeesta saatavaa hyötyä suurempi. Aluehallintovirasto ei ole esittänyt lausunnossaan mitään sellaista, mikä antaisi aiheita valituksen hylkäämiseen.

Hallinto-oikeuden ratkaisu

Hallinto-oikeus hylkää valituksen.

Perustelut

Sovelletut oikeusohjeet

Vesilain 3 luvun 2 §:n 1 momentin mukaan vesitaloushankkeella on oltava lupaviranomaisen lupa, jos se voi muuttaa muun muassa pohjaveden laatua tai määrää, ja tämä muutos 2) aiheuttaa luonnon ja sen toiminnan vahingollista muuttumista taikka vesistön tai pohjavesiesiintymän tilan huononemista; tai 5) olennaisesti vähentää tärkeän tai muun vedenhankintakäyttöön soveltuvan pohjavesiesiintymän antoisuutta tai muutoin huonontaa sen käyttökelpoisuutta taikka muulla tavalla aiheuttaa vahinkoa tai haittaa vedenotolle tai veden käytölle talousvetenä.

Saman luvun 4 §:n 1 momentin 2) kohdan mukaan lupa vesitaloushankkeelle myönnetään, jos hankkeesta yleisille tai yksityisille eduille saatava hyöty on huomattava verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin.

Saman luvun 6 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta yleiselle edulle aiheutuvia hyötyjä ja menetyksiä arvioidaan yleiseltä kannalta. Arvioinnissa voidaan käyttää raha-arvoa, jos hyödyn tai menetyksen suuruus voidaan määrittää rahassa. Pykälän 2 momentin mukaan arvioinnissa on otettava huomioon, mitä vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukaisessa vesienhoitosuunnitelmassa ja merenhoitosuunnitelmassa on esitetty hankkeen vaikutusalueen vesien tilaan ja

käyttöön liittyvistä seikoista.

Saman luvun 7 §:n 1 momentin mukaan luvan myöntämisen edellytyksiä harkittaessa vesitaloushankkeesta saatavana yksityisenä hyötynä otetaan huomioon maa- tai vesialueen tai muun omaisuuden tuottavuuden tai käytettävyyden parantumisesta aiheutuva omaisuuden käyttöarvon lisääntyminen sekä hankkeen toteuttamisesta välittömästi saatava muu etu. Pykälän 2 momentin mukaan hankkeesta aiheutuvana yksityisenä menetyksenä otetaan huomioon: 1) hakijalle myönnettävät käyttö- tai lunastusoikeudet; 2) kustannukset sellaisista vahingoista ja käyttöoikeuksista, joista hakija on hankkeen toteuttamiseksi erikseen sopinut asianosaisen kanssa, ja vastaavassa tarkoituksessa hakijalle vapaaehtoisesti luovutettujen alueiden hankkimiskustannukset; sekä 3) muut hankkeeseen osallistumattomalle taholle aiheutuvat menetykset.

Vesilain 11 luvun 21 §:n 1 momentin mukaan päätöksessä on annettava hanketta koskevat tarpeelliset 3 luvun 10–14 §:n mukaiset määräykset sekä muut määräykset siitä, miten hanke on toteutettava. Saman pykälän 2 momentin mukaan päätöksessä on selostettava hakemuksen tarkoitus tai liitettävä hakemus tarpeellisilta osin päätökseen. Päätöksessä on vastattava lausunnoissa ja muistutuksissa tehtyihin yksilöityihin vaatimuksiin. Jos hankkeesta aiheutuu korvattavaa edunmenetystä, päätöksessä on määrättävä korvauksista siten kuin 13 luvussa säädetään.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että jos hakemus koskee ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa tarkoitettua hanketta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arvio on otettu huomioon. Lupapäätöksestä on lisäksi käytävä ilmi, miten vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä annetun lain mukainen vesienhoitosuunnitelma on otettu huomioon.

Ympäristönsuojelulain 17 §:n 1 momentin mukaan ainetta, energiaa tai pieneliöitä ei saa panna, päästää tai johtaa sellaiseen paikkaan tai käsitellä siten, että: 1) tärkeällä tai muulla vedenhankintakäyttöön soveltuvalla pohjavesialueella pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka pohjaveden laatu voi muutoin olennaisesti huonontua; 2) toisen kiinteistöllä olevan pohjaveden laadun muutos voi aiheuttaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle taikka tehdä pohjaveden kelpaamattomaksi tarkoitukseen, johon sitä voitaisiin käyttää; tai 3) toimenpide vaikuttamalla pohjaveden laatuun muutoin saattaa loukata yleistä tai toisen yksityistä etua (*pohjaveden pilaamiskielto*).

Ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (1994/468) 13 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen tai tehdä muuta siihen rinnastettavaa päätöstä ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon.

Pykälän 2 momentin mukaan hanketta koskevasta lupapäätöksestä tai siihen rinnastettavasta muusta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Ympäristöhallinnon ”Maa-ainesten kestävä käyttö I/2009” -oppaassa todetaan muun muassa seuraavaa: ”Pohjavedenottamon suoja-alueille voidaan tehtyjen tutkimusten perusteella ja yleistä varovaisuusperiaatetta noudattaen asettaa

seuraavat ottamisalueiden sijoittamista koskevat tavoitteet: a) lähisuojava-
hykkeillä ottamistoimintaa tai jälkihoitamattomia **ottamis**alueita ei saisi olla
lainkaan, b) kaukosuojava-
hykkeillä jälkihoitamattomien ottamisalueiden yhti-
teispinta-ala ei saisi olla alueen maaperä- ja pohjavesiolosuhteet huomioon ot-
taen yli 10–20 % suoja-alueesta, c) suoja-alueiden ulkopuolella jälkihoitamattomien
ottamisalueiden yhteispinta-ala ei saisi olla alueen maaperä- ja pohja-
vesiolosuhteet huomioon ottaen yli 20–30 % pohjavesialueesta. Mikäli edellä
esitetyt pinta-alaosuudet ylittyvät, tulee lupaharkinnassa huolehtia siitä, että
ottaja velvoitetaan tehostetusti seuraamaan ottamisen vaikutuksia pohjave-
teen.”

Ympäristöhallinnon maa-ainesten **ottamista** koskeva opas ei ole oikeudellisesti
sitova, mutta oppaan arviot maa-ainesten ottamisesta aiheutuvista haitoista ja
ottamisen edellytyksistä pohjavesialueilla voidaan kuitenkin ottaa huomioon
päättösharkinnassa.

Ympäristöministeriön maalämmön käyttöä koskevaan, oikeudellisesti sitomat-
toman oppaan (Energiakaivo - Maalämmön hyödyntäminen pientaloissa, Ym-
päristöministeriö, Ympäristöopas 2013) mukaan, lähialueeksi voidaan katsoa
alue, jonka sisällä pohjaveden viipymä vedenottamolle on vähemmän kuin 60
vrk. Lähialueeksi voidaan katsoa myös vedenottamon lähisuoja-alueet ja ve-
denoton vaikutusalueet, jos ne ovat esimerkiksi vedenotto-paikkatutkimusten,
suoja-aluemenettelyn tai suojelusuunnitelman laadinnan yhteydessä määritetty.
Jos viipymä ei ole tiedossa tai edellä mainittuja alueita ei ole määritetty, voi-
daan ohjeellisena etäisyytenä pitää 500 metriä vedenottamosta. Todellisu-
udessa pohjavesialueen hydrogeologiset olosuhteet voivat vaikuttaa suojaetäi-
syyteen sitä kasvattavasti tai pienentävästi ja aina kun pohjaveden virtaussuun-
nat ja nopeudet ovat tiedossa, tulisi niitä käyttää suojaetäisyyden määrittämi-
seen.

Asiassa saatu selvitys

Lahden kaupungilla ja Rudus Oy:llä on ollut 30.6.2017 **saakka** voimassa olleet
luvat maa-ainesten ottoon Renkomäen maa-ainesalueella. Ottamisalueen pinta-
ala on ollut 74 ha ja otettavan aineksen määrä ottosuunnitelmien mukaan 18,5
miljoonaa kuutiometriä. Luvan mukaisesta ottamisalueesta jälkihoidettua alu-
etta on noin 36 ha ja ottotoiminnassa noin 32 ha. Luonnontilaista, **avaamatonta**
aluetta on kuusi ha. Lahden kaupunki ja Rudus Oy ovat hakeneet lupaa soran
ja hiekan **ottamiseen** olemassa olevalla ottoalueella, ottotason osittaiseen sy-
ventämiseen sekä ottoalueen laajentamiseen noin neljän ha:n laajennusalueelle
nykyisen ottoalueen pohjoispuolelle. Hakemuksen mukainen ottoalue on 42,12
ha, otettavan aineksen määrä 6,285 miljoonaa kuutiometriä ja ottotaso
+83–85 m.

Maa-ainesten ottamisalue sijaitsee Renkomäen vedenhankintaa varten tärkeän
pohjavesialueen (0439802) pohjaveden muodostumisalueella. Renkomäki on
jäätikön reunalle muodostunut deltamuodostuma, jonka maaperä koostuu hy-
vin vettä johtavista hiekka- ja soravaltaisista kerrostumista ja paikoin esiintyy
runsaasti kivistä soraa. Pohjavesialueen pinta-ala on 6,19 km², josta pohjave-
den muodostumisalueen osuus on 3,45 km². Pohjavesi virtaa ottoalueelta kohti
Lahti Aqua Oy:n Renkomäen vedenottamoa, johon on matkaa ottoalueen eri

osista 0,3–1,2 km. Pääosa Renkomäen pohjavesialueella muodostuvasta pohjavedestä on otettavissa käyttöön Renkomäen vedenottamosta. Pohjavesialue on luokiteltu riskialueeksi pohjavettä uhkaavien toimintojen vuoksi. Pohjavesialueen kemiallinen tila on luokiteltu huonoksi. Keskimääräinen pohjaveden pinnan korkeus ottoalueella on noin N2000+73 m, ylin taso noin +74 m ja alin taso noin +78,25 m.

Alueella tehdyn pohjavesiselvityksen (Ramboll 28.9.2011) perusteella Renkomäen maa-ainestenottoalueen nykyinen ja suunniteltu toiminta sijoittuu Renkomäen vedenottamon valuma-alueelle. Alueen maaperän rakenteen selvittämisen yhteydessä on havaittu, että Renkomäen pohjoissivulla reunadeltaan liittyy pitkittäisharjumuodostuma, joka on kerrostunut kallioperän heikkousvyöhykkeeseen. Heikkousvyöhyke ulottuu selvityksessä olevan havainnekuvan (leikkaus A-A' piirustus 3) mukaan suunnitellun maa-ainesottoalueen laajennuksen osalle.

Renkomäen ottoalueelta otetuissa pohjavesinäytteissä on havaittu haitallisia pohjaveden laadun muutoksia. Myös Renkomäen pohjavedenottamolla on havaittu muun muassa sähkönjohtavuuden ja sulfaattipitoisuuden kasvua.

Renkomäen pohjavesialueesta on ympäristövaikutusten arviointiselostuksen mukaan nykyisen maa-ainesottoluvan piirissä 11,5 % ja muodostumisalueesta 20,6 %. YVA-yhteysviranomaisen on lausunnossaan 14.1.2014 esittänyt muun muassa, että osa Renkomäen vedenottamosta saatavasta vedestä olisi ehkä mahdollista saada otetuksi valtatie 4 eteläpuolelta, jolloin voitaisiin vähentää tienpidosta ja liikenteestä pohjaveden käytölle aiheutuvia riskejä. Maa-ainesten ottosuunnitelman (1.3.2016) mukaan alueen I pinta-ala on 4,35, alueen II 13,78 ja alueen III 23,99 hehtaaria. Suunnitellun ottoalueen III itäosa, joka on vielä vanhan luvan mukaista ottoaluetta, pinta-ala on noin kuusi hehtaaria sekä pohjoisen uusi laajennusosa noin neljä hehtaaria ovat vielä luonnontilaisia eli niiden osalta pintamaat ja puusto ovat vielä poistamatta. Perusteena maa-aineksen oton laajentamiselle pohjoiseen on esitetty maisemavaikutukset. Vanhassa luvassa ei ole ollut velvoitteita pintamaiden levittämiseksi kasvukerrokseksi tai pohjatasojen jälkihoidolle. Luvan mukaisen ottoalueen laajuus on ollut 74 hehtaaria, josta länsiosan pohjataso on jälkihoidettu nykyistä maa-aineneslupaa vaativammalla tasolla levittämällä alueen reunoille 10 cm:n kerros kuorittuja pintamaita. Hakemuksen mukaan jälkihoitoa tehdään vaihteittain ottotoiminnan etenemisen mukaan niin, että avoinna olevan sora-alueen pinta-ala ei lisäännä, vaan pienenee toiminnan edetessä. Ottotoiminnan päätyttyä jollakin osalla ottamisaluetta alue jälkihoidetaan mahdollisimman nopeasti. Pohjoisosan luonnontilaisen laajentumisalueen pintamaita poistetaan sitä mukaa kuin nykyistä ottoaluetta saadaan jälkihoidettua. Avoinna olevan alueen pinta-ala pidetään alle 37 hehtaarissa.

Hankealue sijaitsee Kymijoen–Suomenlahden vesienhoitoalueella. Renkomäen pohjavesialue on arvioitu riskialueeksi (maa-aineksenotto ja liikenne) ja sen kemiallinen tila on luokiteltu huonoksi. Pääasiallinen pohjavesialueen kemiallista tilaa heikentävä aine on sulfaatti. Pohjavesialueen määrällinen tila on luokiteltu hyväksi. Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelman vuosille 2016–2021 mukaan vesienhoidon keskeisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa pohjavesien tilaa niin, ettei niiden tila heikkene eikä pyrkä kaikkien

vesien vähintään hyvään tilaan. Toimenpideohjelmassa on Renkomäen pohjavesialueelle esitetty yhteistarkkailun järjestämistä.

Renkomäen soranoton jatkamisen ympäristövaikutukset on arvioitu ympäristövaikutusten arviointia koskevan lain edellyttämällä tavalla. Yhteysviranomaisen Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus antoi lausuntonsa arviointiselostuksesta 16.9.2010. Arviointiselostuksen täydennys valmistui lokakuussa 2013. Yhteysviranomaisen siitä 14.1.2014 antaman lausunnon mukaan täydennysraportti sisälsi kaikki edellytetyt täydennykset ja sitä voitiin pitää riittävänä. Lausunnon mukaan jatkosuunnittelu edellytti täydennyksiä. Täydennykset on tehty ja ne on otettu huomioon alueelle laaditussa maa-ainesten otto-suunnitelmassa.

Oikeudellinen arviointi

Hallinto-oikeudessa on Lahden kaupungin ja Rudus Oy:n valituksen johdosta ratkaistavana kysymys siitä, onko aluehallintoviraston päätös kumottava siltä osin kuin hakemus on hylätty osa-alueen III pohjoisosassa olevalta avaamattomalta 4,0 ha:n suuruiselta alueelta ja lupa myönnettävä tältä osin hakemuksen mukaisesti, onko maa-ainesten ottamiseen myönnettyä vesitalouslupaa muutettava siten, että maa-ainesten otto sallitaan osa-alueella II hakemuksen mukaisesti enintään korkeudelle +80 ja onko lupamääräyksen 2 toinen kappale maa-ainesten oton lupamääräyksessä yksilöidystä vaiheistuksesta poistettava valituksessa esitetyillä perusteilla. Arviointiin vaikuttavina tekijöinä on punnittava valittajien esiin tuomina seikkoina muun muassa ottoalueen valituksessa ilmoitettua sijaintia vähintään 400 m etäisyydellä Renkomäen pohjavedenottamon eteläisimmästä kaivosta, hakemukseen liitettyä laskelmaa Renkomäen pohjavedenottamon lähisuojavaöhykkeen ulottuvuudesta ja väitettä ottoalueiden 1 ja 2 kokonaan hyödyntämisen ja maisemoinnin mahdottomuudesta ennen osa-alueelle 3 siirtymistä sekä valittajan väitettä siitä, että aluehallintovirasto on toiminut virheellisesti kyseenalaistaessaan hankkeen ympäristövaikutusten arvioinnin ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon.

Vedenottamoiden lähisuojavaöhykkeinä on pidetty vakiintuneesti alueita, joilta pohjavesi virtaa 50–60 vuorokauden aikana vedenottamolle. Keskimäärin tämä ulottuu päävirtaussuunnassa ottamon yläpuolelle 300–500 m, mutta jopa yli 1000 m, ja alapuolelle 200–300 m. Sittemmin 1990- ja 2000-luvulla erityisesti pienemmille pohjavesialueille määrättyissä suoja-alueissa lähi- ja kaukasuojavaöhyke on usein yhdistetty yhdeksi suojavaöhykkeeksi. Ympäristöministeriön maalämmön käyttöä koskevan oppaan mukainen lähialue on käsitteenä laajempi kuin vedenottamon lähisuojavaöhyke. Lähialueeksi voidaan oppaan mukaan katsoa muun muassa lähisuojavaöhyke ja alue, jonka sisällä pohjaveden viipymä vedenottamolle on vähemmän kuin 60 vrk. Mainitun oppaan tarkoituksena on ohjata maalämpörakentamista, ja oppaassa mainituilla suojaetäisyyksillä pyritään mahdollistamaan tarvittavien toimenpiteiden suorittaminen mahdollisen lämmönkeruunesteiden vuodon yhteydessä. Edellä esitetty huomioon ottaen kyseisen oppaan ohjeistus ei sovellu valituksessa esitetyllä tavalla sellaisenaan sovellettavaksi ohjeistukseksi maa-ainesten ottoa tarkoittavissa hankkeissa.

Vesitalouslupahakemuksen liitteenä on Vahanen Environment Oy:n laatima arvio Renkomäen vedenottamon ulottuvuudesta soranottoalueen suuntaan.

Laskelma perustuu siihen näkemykseen, että lähisuojavaöhyke on vedenottamo ympäröimä vyöhyke, jonka ulkorajalta pohjaveden virtaus vedenottamolle tai vedenottopaikalle kestää noin 60 vuorokautta. Laskelman perusteella Renkomäen vedenottamon lähisuojavaöhyke ulottuu vedenottamon ja soranottoalueen välissä kulkevan moottoritien eteläpuolelle saakka. Laskenta perustuu mitattuun pohjaveden pinnan tasoeroon vedenottamon ja soranottoalueen välissä sekä soran vedenjohtavuuteen (K). Hämeen ELY-keskus on 2.4.2014 antamassaan lausunnossa todennut muun muassa, että raportissa esitetty laskennallinen arvio vedenottamon lähisuojavaöhykkeen ulottuvuudesta soranottoalueen suuntaan on riittävä ja että johtopäätöstä lähisuojavaöhykkeen rajan ulottumisesta maa-ainesten ottoalueen ja moottoritien välille voidaan pitää luotettavana.

Aluehallintoviraston valituksesta antamassa lausunnossa on todettu, että pohjaveden muodostumisalue on valtatie 4:n pohjoispuolella kapea ja sen päässä sijaitsee pohjavedenottamo. Oletettu pohjavedenottamon lähisuojavaöhyke ulottuu aluehallintoviraston näkemyksen mukaan myös tien eteläpuolelle jatkuvalle pohjaveden muodostumisalueelle ja se kattaa pääosin koko ottamisalueen.

Hallinto-oikeus toteaa, että lupaharkinnassa vedenottamon ja maa-ainesten ottoalueen välisellä etäisyydellä tai edes ottamon olemassaololla ei sinänsä ole ratkaisevaa merkitystä. Merkityksellistä sen sijaan on, voiko hankkeella olla haitallisia vaikutuksia vesilain 3 luvun 2 §:n tarkoittamaan tärkeään tai muuhun vedenhankintakäyttöön soveltuvaan pohjavesiesiintymään. Pohjavesialueilla sijaitsevat vanhat ja uudet ottoalueet eivät luvan myöntämisen edellytysten kannalta periaatteellisesti poikkea toisistaan. Asiakirjoista saatua selvitystä kokonaisuutena harkiten hallinto-oikeus arvioi, että mikäli hankealueella olisi vesilain mukainen suoja-alue, suunniteltu ottoalue sijoittuisi kokonaisuudessaan Lahti Aqua Oy:n Renkomäen vedenottamon lähisuojavaöhykkeelle-suojavaöhykkeelle.

Hankkeesta pohjaveden laadulle aiheutuvaa vaaraa pohjavedenottamon läheisyydessä ja pohjaveden muodostumisalueella on vesilain mukaisessa intressivertailussa haittoja arvioitaessa pidettävä huomattavana haittana. Maa-ainesten oton kannalta luonnontilaisen maannoskerroksen poistaminen on pohjaveden laatuun vaikuttava merkittävä yksittäinen tekijä. Luonnontilaisen pintakerroksen ja kasvillisuuden poistaminen lisäävät pohjaveden likaantumiseriskiä, ainepitoisuuksia ja pohjaveden pinnan korkeuden vaihteluita sekä aiheuttavat maaperän eroosiota. Soran ottamisalueilla pohjaveden muodostuminen lisääntyy. Kun hankkeeseen liittyviä pohjaveden laatua heikentäviä vaikutuksia ei voida sulkea pois, pohjavesiolosuhteiden selvityksiin liittyvät epävarmuudet ovat haittojen arvioinnissa myös sellaisia seikkoja, joiden perusteella haittoja ei voida pitää vähäisinä. Suojakerrospaksuuksien pieneneminen lisää pohjaveden likaantumis- ja muuttumisvaaraa. Soranottoon liittyy pohjaveden laadun heikentymisen riski.

Ottoalueen ylin pohjavedenpinta on ollut korkeuden +74,0 m alapuolella ja maa-ainesten alin ottosyvyys noin +83,5 m. Maa-ainesten oton edetessä pohjaveden laadussa on havaittu haitallisia muutoksia. Haittojen voidaan arvioida lisääntyvän, mikäli ottosyvyys kasvaa ja uutta ottoaluetta avataan. Ottoalueet sijaitsevat lähellä Lahti Aqua Oy:n vedenottamo, jota muun muassa Hartwall

Oy käyttää virvoitusjuomatuotantoon. Vedenkäytölle maa-ainesten ottamisesta aiheutuvat mahdolliset vahingot voisivat olla merkittäviä.

Kun otetaan huomioon osa-alueiden sijainnit pohjavedenottamon lähisuoja-
vyöhykkeellä-suojavyöhykkeellä, alueen hydrogeologia ja tiedot alueen maa-
ja kallioperän rakenteesta, jo avatun ottoalueen koko ja tehdyt jälkihoitotoi-
menpiteet sekä maa-ainesten oton vaikutukset hallinto-oikeus katsoo, että yh-
tiön hakemuksen mukaisesti toteutettuna hanke voisi muuttaa pohjaveden laa-
tua tai määrää ja tämä muutos voisi huonontaa pohjaveden käyttökelpoisuutta
taikka muulla tavalla aiheuttaa haittaa vedenotolle tai veden käytölle talousve-
tenä, eikä hankkeesta saatavaa hyötyä voitaisi pitää huomattavana yleiselle
edulle koituviin menetyksiin verrattuna. Näin ollen yleiseltä kannalta arvioi-
tuna hakemussuunnitelman mukaisesti toteutetusta hankkeesta yksityisille
eduille saatava hyöty ei ole huomattava verrattuna siitä yleiselle edulle koitu-
viin menetyksiin. Lisäksi hanke voisi aiheuttaa ympäristönsuojelulain 17 §:n
mukaisen pohjaveden pilaamiskiellon vastaisia seurauksia. Hämeen vesienhoi-
don toimenpideohjelman vuosille 2016–2021 mukaan vesienhoidon keskei-
senä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa pohjavesien tilaa niin, ettei
niiden tila heikkene sekä pyrkiä kaikkien vesien vähintään hyvään tilaan.
Edellä esitetty huomioon ottaen aluehallintoviraston päätöksen määräyksiä
maa-ainesten oton ulottamisesta enintään nyt voimassa olevan maa-aineslupan
mukaiselle alimmalle ottokorkeudelle +83,0 m osa-alueella II ja määräystä
alueiden I ja II jälkihoidon loppuun saattamisesta ennen maa-ainesten ottami-
sen aloittamista osa-alueella III ei ole syytä muuttaa eikä aluehallintoviraston
päättöstä ole syytä kumota siltä osin kuin päätöksellä on hylätty hakemus maa-
aineksen ottamisesta alueen III pohjoisosassa olevalta 4,0 ha:n suuruiselta
avaamattomalta alueelta. Maa-ainesten ottomäärät on ilmoitettu aluehallintovi-
raston päätöksessä. Koska hakemus on osittain hylätty ja vesitalouslupa on
myönnetty osin hakemussuunnitelmasta poiketen, määräystä luvan saajan vel-
vollisuudesta toimittaa tarkistettut maa-ainesten ottoa koskevat piirustukset ja
tarkistettut arviot maa-ainesten ottomääristä Hämeen elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskuksen ympäristö ja luonnonvarat -vastuualueelle sekä Lahden
kaupungin ympäristönsuojeluviranomaiselle ei ole syytä kumota.

Aluehallintovirasto on perusteluissaan todennut ottaneensa ympäristövaikutus-
ten arviointimenettelyä tarkemmin huomioon hankkeen sijainnin Renkomäen
pohjavedenottamon lähisuojavyöhykkeellä, vaikutukset pohjavedenottamosta
saatavan veden laatuun ja pohjavesialueeseen rajoittamalla ottamon lähialu-
eella tapahtuvaa maa-aineksen ottoaluetta ja ottosyvyyttä luparatkaisussa ja
lupamääräyksessä 1 esitetyllä tavalla. Valituksessa on katsottu, että aluehallin-
tovirasto ei tältä osin ottanut huomioon arviointiselostusta ja yhteysviranomai-
sen siitä antamaa lausuntoa, vaan on ilmoittanut arvioineensa hankkeen pohja-
vesivaikutukset arviointimenettelyä tarkemmin ja sillä perusteella osittain hy-
lännyt hakemuksen. Valittajat ovat katsoneet, että aluehallintovirasto on toimi-
nut virheellisesti kyseenalaistaessaan hankkeen ympäristövaikutusten arvioin-
nin ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon. Hallinto-oikeus toteaa,
että ympäristövaikutusten arviointimenettely ei sisällä lupaviranomaisia sito-
vaa kannanottoa siitä, tulisiko toiminta sallia tai lupa myöntää. Ympäristövai-
kutusten arvioinnista annetun lain 13 §:n ja nyt kysymyksessä olevassa tapauk-
sessa myös vesilain 11 luvun 21 §:n säännöksen nojalla aluehallintovirasto ei
kuitenkaan ole voinut myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen tai tehdä muuta

siihen rinnastettavaa päätöstä ennen kuin se on saanut käyttöönsä arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon. Viranomaisen antamasta lupapäätöksestä tai siihen rinnastettavasta muusta päätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon. Koska aluehallintoviraston päätöksestä käy ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon päätöksessä, aluehallintoviraston päätöstä ei ole syytä kumota tai muuttaa myöskään valittajien ympäristövaikutusten arviointimenettelystä esittämien perusteiden vuoksi.

Sovelletut oikeusohjeet

Perusteluissa mainitut

Julkipano

Päätös on annettu julkipanon jälkeen.

Päätöksestä ilmoittaminen

Lahden kaupunginhallituksen on viipymättä ilmoitettava tästä päätöksestä kaupungin ilmoitustaululla.

Muutoksenhaku

Vesilain 15 luvun 6 §:n 1 momentin mukaan tähän päätökseen saa hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen, jos korkein hallinto-oikeus myöntää hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin perusteella valitusluvan. Valituskirjelmä on toimitettava korkeimpaan hallinto-oikeuteen 30 päivän kuluessa hallinto-oikeuden päätöksen antopäivästä eli viimeistään 28.12.2018.

Valitusosoitus on liitteenä HallJp (01.18).

Asian ovat ratkaisseet lainoppineet hallinto-oikeustuomarit Marja Lampi ja Pertti Piippo sekä luonnontieteiden alan hallinto-oikeustuomari Juha Väisänen. Asian on esitellyt Pertti Piippo.

Marja Lampi

Juha Väisänen

Pertti Piippo

Toimituskirjan antaja:

Anu Sara

Anu Sara
lainkäyttösihteeri

Jakelu**Päätös ja maksu**

Lahden kaupunki ja Rudus Oy / Rudus Oy Arto Solante,
oikeudenkäyntimaksu 250 euroa
*(Oikaisuvaatimusohje ilmenee hallinto-oikeuden päätöksen
oikeudenkäyntimaksua koskevasta liitteestä.)*

Jäljennös maksutta

Rudus Oy

Lahden kaupunki, Tekninen ja ympäristötoimiala

Lahden kaupungin ympäristönsuojeluviranomainen

Lahden kaupungin terveydensuojeluviranomainen

Lahden kaupunginhallitus

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus/
Ympäristö ja luonnonvarat, sähköisesti

Etelä-Suomen aluehallintovirasto, sähköisesti
Ympäristölupavastuualue

Suomen ympäristökeskus, sähköisesti

ARS

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta **korkeimmalta hallinto-oikeudelta** kirjallisella valituksella, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan.

Valitusluvan myöntämisperusteet

Hallintolainkäyttölain 13 §:n 2 momentin mukaan valitusluvan myöntämisen perusteet ovat:

- 1) lain soveltamisen kannalta muissa samanlaisissa tapauksissa tai oikeuskäytännön yhtenäisyyden vuoksi on tärkeätä saattaa asia korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi;
- 2) asian saattamiseen korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi on erityistä aihetta asiassa tapahtuneen ilmeisen virheen vuoksi; tai
- 3) valitusluvan myöntämiseen on muu painava syy.

Valituslupa voidaan myöntää myös siten, että se koskee vain osaa muutoksenhaun kohteena olevasta hallinto-oikeuden päätöksestä.

Valitusaika

Hallinto-oikeuden päätös on annettu julkipanon jälkeen. Päätöksen katsotaan tulleen asianomaisen tietoon silloin, kun se on annettu. Valitus on tehtävä **30 päivän kuluessa** hallinto-oikeuden päätöksen tiedoksisaannista, sitä päivää lukuunottamatta.

Valituskirjelmän toimittaminen

Valituskirjelmä, johon on sisällytettävä valituslupahakemus, on toimitettava valitusajassa korkeimmalle hallinto-oikeudelle.

Valituskirjelmä liitteineen voidaan lähettää myös postitse, telekopiona tai sähköpostilla. Valituskirjelmän tulee olla perillä valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä. Sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla) toimitettavan valituskirjelmän tulee olla toimitettu siten, että se viimeistään valitusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä on kokonaisuudessaan käytettävissä viraston vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä. Valituskirjelmän ja muiden valitusasiakirjojen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä, joka on osoitettava korkeimmalle hallinto-oikeudelle, on ilmoitettava

- valittajan nimi ja kotikunta
- päätös, johon haetaan muutosta
- perusteet, minkä vuoksi valituslupa tulisi myöntää
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi
- perusteet, joilla muutosta vaaditaan.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä tai jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta. Valituskirjelmässä on lisäksi ilmoitettava postiosoite ja puhelinnumero sekä mahdollinen sähköpostiosoite, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa. Valittajan, laillisen edustajan tai asiamiehen on allekirjoitettava valituskirjelmä ellei valituskirjelmää toimiteta sähköisesti (telekopiona tai sähköpostilla).

Valituskirjelmän liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- hallinto-oikeuden päätös alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle.

Asiamiehen on, jollei hän ole asianajaja tai yleinen oikeusavustaja, liitettävä valituskirjelmään valtakirja, jollei valittaja ole valtuuttanut häntä suullisesti valitusviranomaisessa tai ellei sähköisesti toimitettavassa asiakirjassa ole selvitystä asiamiehen toimivallasta.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot

Postiosoite: Korkein hallinto-oikeus
PL 180, 00131 Helsinki

Käyntiosoite: Fabianinkatu 15, Helsinki

Puh.nro: 029 56 40200

Telefax: 029 56 40382

S-posti: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi

Aukioloaika: arkipäivisin klo 8.00-16.15

KORKEIMMAN HALLINTO-OIKEUDEN PÄÄTÖKSESTÄ PERITTÄVÄ MAKSU

Muutoksenhakijan on aikanaan lunastettava korkeimman hallinto-oikeuden päätös ja suoritettava siitä **oikeudenkäyntimaksuna 500 euroa**, ellei päätöstä ole säädetty laissa maksuttomaksi tai maksusta ole myönnetty vapautusta. (Tuomioistuinmaksulaki 2, 3, 5, 7, 8 ja 9 §:t).

AVGIFT FÖR HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS BESLUT

Då högsta förvaltningsdomstolens beslut meddelas skall ändringssökanden inlösa högsta förvaltningsdomstolens beslut och för det betala **rättegångsavgift 500 euro**, ifall inte beslutet i lagen har stadgats vara avgiftsfritt eller befrielse från avgiften har beviljats. (Lag om domstolsavgifter 2, 3, 5, 7, 8 och 9 §)

OIKEUDENKÄYNTIMAKSU

Oikeusministeriö lähettää erikseen laskun oikeudenkäyntimaksusta.

Maksun määräämistä koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua maksun määränneeltä virkamieheltä (asian esittelijä) kuuden kuukauden kuluessa maksun määräämisestä (hallinto-oikeuden päätöspäivämäärä) siten kuin hallintolaissa säädetään.

Vaasan hallinto-oikeus
PL 204, 65101 Vaasa
vaasa.hao@oikeus.fi
Fax 029 56 42760

Oikaisuvaatimus on toimitettava hallinto-oikeudelle määräajassa ennen virka-ajan päättymistä klo 16.15.

Maksu perustuu tuomioistuinmaksulakiin (1455/2015) tai lakiin tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista (701/1993, ennen 1.1.2016 vireille tulleet asiat).

Bilaga till förvaltningsdomstolens beslut

RÄTTEGÅNGSAVGIFTEN

Justitieministeriet sänder en separat räkning för rättegångsavgiften.

Omprövning av ett beslut om att en avgift påförs får begäras hos den tjänsteman (föredraganden) som har påfört avgiften inom sex månader från det att avgiften påfördes (förvaltningsdomstolens beslutsdatum), på det sätt som anges i förvaltningslagen.

Vasa förvaltningsdomstol
PB 204, 65101 Vasa
vaasa.hao@oikeus.fi
Fax 029 56 42760

Begäran om omprövning ska tillställas förvaltningsdomstolen inom utsatt tid före tjänstetidens utgång kl 16.15.

Avgiften har påförts med stöd av lagen om domstolsavgifter (1455/2015) eller lagen om avgifter för domstolars och vissa justitieförvaltningsmyndigheters prestationer (701/1993, ärenden som blivit anhängiga före 1.1.2016).

